

ANETA STAWISZYŃSKA

Łódź

0000-0002-1103-1043

Odnośnie artykułu Katarzyny Kuczyńskiej-Koschany „*Panienka, Godzina Polski, 1916:* Irena Tuwim’s Literary Debut”

STRESZCZENIE

Poszukiwanie debiutu Ireny Tuwim nie należy do rzeczy łatwych. Jej pierwsze utwory, pisane w wieku młodzieńczym publikowane były na łamach prasy łódzkiej, często pod pseudonimami, nadanymi przez jej brata, Juliana, który w tajemnicy przed siostrą zanosił jej wiersze do zaprzyjaźnionych redakcji. W świetle dzisiejszej wiedzy za najwcześniej opublikowane wiersze poetki należy uznać utwory „Przy kominku” oraz „Szczęście” zamieszczone w pierwszej połowie 1914 r. na łamach jednodniówki literackiej „Życie Łódzkie” pod red. A. Nullusa, współtworzonej przez J. Tuwima. Wspomniane wiersze zostały podpisane pseudonimem „Ira Blanka”. Ponadto wiersze zostały opatrzone przypisem, z którego wynikało, że ich autorka miała 15 lat a wiersze zostały opublikowane bez jej wiedzy.

Słowa kluczowe

Irena Tuwim, literatura łódzka w XX wieku

W numerze 8/2019 „Czytanie Literatury. Łódzkie Studia Literaturoznawcze” ukazał się artykuł autorstwa prof. dr hab. Katarzyny Kuczyńskiej-Koschany „*Panienka, Godzina Polski, 1916: Irena Tuwim’s Literary Debut,*” poświęcony młodzieńczej twórczości młodszej siostry Juliana Tuwima. Do lektury

wspomnianego tekstu zasiadałam z zainteresowaniem, gdyż od lat interesuje mnie twórczość poetki, zwłaszcza w kontekście miasta jej urodzenia.

Analizując treść artykułu niewątpliwie należy zauważyć, że Autorka sięgnęła po kilkanaście różnych prac poświęconych rodzeństwu Tuwimów, które ukazały się na przestrzeni ostatnich lat – zarówno tych zwartych, jak i artykułów¹. Paradoksalnie, wspomniana kwerenda opracowań, a jednocześnie brak kwerendy prasy z lat młodości Ireny, przyczyniły się do powielenia po raz kolejny, błędu dotyczącego faktycznego debiutu poetki, który wbrew komunikatowi zawartemu w tytule artykułu, ani nie miał miejsca w 1916 r., ani też nie był związany z wierszem *Panienka*, zamieszczonym na łamach dziennika „Godzina Polski” (11 VI 1916, nr 162, s. 8).

Aby zapoznać się z faktycznym debiutem nastoletniej Ireny, której próby poetyckie prawdopodobnie ograniczały się wcześniej do „pisania do szuflady”, należy cofnąć się do pierwszej połowy 1914 r., kiedy to ukazała się jednodniówka „Życie Łódzkie” pod redakcją znanego łódzkiego literata Andrzeja Nullusa. Na łamach publikacji oprócz utworów łódzkich literatów oraz publicystów, znajdujemy dwa wiersze – autorstwa niejakiej Iry² Blanki (s. 16). Wspomniane utwory są utrzymane w typowym dla ówczesnej twórczości Tuwimówny, melancholijnym nastroju:

Przy kominku

Na kominku brązowym ogień skrzy się, pali...
 Patrzę na płomień, co gore czerwono – niebieski.
 I układam zeń baśnie, dziwne arabeski.
 A za oknem płacznie tęsknota się żali...
 Fioletowa iskierka błyszczy się i skacze,
 Po węglkach czerwonych, migając wokoło,
 Ogień mruży coś, nuci i trzaska wesoło,
 A za oknem tęsknota, skarży się i płacze....

Szczęście

Gdy szczęście do mnie przyszło piękne, jaśniejące
 Gdy rozwarło mi wrota kryształe, tęczowe -
 Jam spojrzała mu z dumę w twarz jak w złote słońce
 I odeszłam z pogardą, w tył rzuciwszy głowę.
 A gdy gwiazda zalśniła w górze ponademną,
 By rozświetlić promiennie mi życia bezdroża -
 Jam Odeszła w krainę zła i bólów ciemną,
 Gdzie tęsknoty i żalu szemrzą wielkie morza.

¹ Autorka w bibliografii wymienia m.in. biografię poetki *Irena Tuwim. Nie umarłam z miłości* autorstwa Anny Augustyniak (Warszawa 2016), a także mój artykuł, „Życie literackie Łodzi w czasie I wojny światowej”, *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Litteraria Polonica*, t. 18 (2012), s. 67–84.

² W domu rodzinnym Irena, często nazywana była Iryą.

Obydwa utwory opatrzone zostały przypisem redakcyjnym następującej treści: „Na tem miejscu winniśmy małe omówienie: utwory *Szczęście* i *Przy kominku* wyszły z pod pióra młodziutkiej, bo zaledwie 15³ wiosen liczącej autorki. Sympatycznej poetce, której utwory mieliśmy przyjemność poznać, życzymy serdecznie jak najlepszej przyszłości i prosimy o wybaczenie, iż poważyliśmy się (sic!) zdradzić jej sekret przed czytelnikami. RED.”

Osobą, która dostarczyła redakcji jednodniówki wiersze Ireny był zapewne, współtworzący publikacje jej brat Julian, który na łamach jednodniówki zamieścił swoje utwory tj. wiersze *Panny* i *Żle* (s. 15) pod pseudonimem „Roch Pekiniński”. Warto w tym miejscu przypomnieć, że brat Ireny interesował się twórczością siostry, czemu wyraz dawał przepisując do swych kajetów bez wiedzy autorki jej wiersze i nadając im tytuł *Sancta simplicitas* („Święta naiwności”)⁴.

Przedstawione powyżej argumenty wskazują na to, że rzeczywistym debiutem literackim Ireny Tuwim, nie był wiersz *Panienka* opublikowany w 1916 r. w czasopiśmie „Godzina Polski”, a dwa wiersze: *Szczęście* i *Przy kominku* opublikowane pod pseudonimem: Ira Blanka w jednodniówce „*Życie Łódzkie*” pod redakcją Andrzeja Nullusa w pierwszej połowie 1914 r.

BIBLIOGRAFIA

- Augustyniak A., *Nie umarłam z miłości*, Warszawa 2016.
Stawiszyńska A., „*Życie literackie Łodzi w czasie I wojny światowej*”, *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Litteraria Polonica*, t. 18 (2012).
„*Życie Łódzkie*”, Łódź 1914.

Aneta Stawiszyńska (1983) – w 2015 r. uzyskała na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UŁ stopień doktora na podstawie rozprawy *Łódź w latach I wojny światowej*. Jest autorką dwóch książek (*Ruda Pabianicka. Echa przeszłości*, Łódź 2009 oraz *Łódź w latach I wojny światowej*, Oświęcim 2016) i ponad 90 artykułów naukowych i popularnonaukowych poświęconych dziejom Łodzi i regionu.
E-mail: anetas83@wp.pl

³ Wiek Iry Blanki zgadza się z wiekiem Ireny Tuwim, która urodziła się 22 sierpnia 1898 r., a więc w momencie wydania jednodniówki jeszcze miała 15 lat.

⁴ A. Augustyniak, *Irena Tuwim...*, s. 52-53.